

СЕДАМ СПРАТОВА

Дино Буцати

Од благе температуре до првог спрата: како систем, страх и „разумне“ одлуке граде пут ка смрти.

Дино Буцати (1906–1972)

- Италијански писац, новинар, драмски аутор, сликар и илустратор; рођен у Белуну, живот и каријеру највише везује за Милано.
- Најпознатија дела: Пустинја Татара, Шездесет прича, Коломбар, Једна љубав
- Његов свет спаја свакодневно и реалистично са фантастичним, надреалним и узнемирујуће необјашњивим.
- **Честе теме:** чекање, страх, пролазност, смрт, неухватљива судбина, институције, човек пред силама које су веће од њега.

Буцатијева поетика: како настаје немир

1. Сасвим обичан свет

Воз, кофер, болничка соба, лекарска визита, формулар, смена особља. Приповедач прво гради поверење у реалност.

2. Једно чудно правило

Болесници су строго распоређени по спратовима према тежини стања. Правило је необично, али делује „рационално“.

3. Нормализација апсурда

Сваки следећи премештај има објашњење. Управо зато лик и читалац све дуже остају у систему уместо да га одмах одбаце.

4. Егзистенцијални удар

На крају схватамо да радња није само болничка анегдота, него прича о смртности, страху и губитку контроле.

Приповеда мирно, прецизно и логично; што је свет необичнији, реченице звуче „нормалније“. Тако апсурд постаје уверљив.

Књижевно одређење: шта је ова прича? Књижевна врста?

Приповетка

Кратка, снажно организована радња, ограничен број ликова, једна доминантна ситуација и јасна кулминација у завршној сцени.

Фантастична / надреална

Алегоријска

Егзистенцијална

Да ли је болница „фантастична“?

Архитектура, лекари и собе делују реалистично. Фантастично је правило по коме простор означава тежину болести и постепено постаје судбина.

02

ФАБУЛА: СИЛАЗАК КАО РАДЊА

Корте не пада одједном. Он прелази праг по праг, а сваки праг има ново, наизглед прихватљиво објашњење.

Простор који већ носи пресуду

Како изгледа болница? Какво је правило везано за спратове?

Санаторијум је бела зграда са седам спратова. Његова организација је једноставна и застрашујућа: што је пацијент ниже, његово стање се сматра тежим. На седмом су најлакши случајеви, на другом врло тешки, а први је резервисан за оне за које више нема наде.

Сваки спрат има свој тон, своја правила, друге лекаре и другачије представе о томе шта значи бити „заиста болестан“.

7	ЗДРАВ СВЕТ
6	
5	
4	
3	СМРТ
2	
1	

Седам спратова

7	НАЈЛАКШИ СЛУЧАЈЕВИ	готово продужетак здравог света
6	ЛАКИ, АЛИ „ПРАВИ“ БОЛЕСНИЦИ	овде болница „заиста“ почиње
5	ОЗБИЉНИЈА ОБОЉЕЊА	расте дистанца од нормалног живота
4	СВЕ ТЕЖИ СЛУЧАЈЕВИ	корисне терапије и јача стручна контрола
3	ТЕШКИ БОЛЕСНИЦИ	„срце“ болнице је све ближе
2	ВЕОМА ТЕШКИ	смрт је физички близу, испод
1	БЕЗ НАДЕ	простор умирања и затварања ролетни

Ђузепе Корте на почетку: човек који још контролише ситуацију

Какав је на почетку? Каква је његова болест?

После једног дана путовања возом стиже у град у коме се налази чувени санаторијум. Има благу температуру, али од станице до болнице иде пешке и носи свој кофер.

Његова болест је описана као веома блага, тек у почетку. Он очекује стручан третман и брз опоравак, а не драматичан исход.

Шта је он по професији?

По професији је адвокат. Навикао је на логичко образлагање, права, процедуру и јасне категорије – управо ће га свет категорија касније заробити.

Да ли је по природи оптимиста или песимиста?

Има склоност да предвиђа најгоре, али у почетку још уме да се нашали са могућношћу тежег исхода. Страх постоји као клица, не као доминантно стање.

Почетни идентитет

„Ја сам само лако болестан
човек који је дошао да се
излечи.“

VII спрат — близина здравог света

Како је описана соба? Какве су прогнозе лекара?

Корте добија **светлу, пријатну собу** на седмом, последњем спрату. Поглед се отвара на град; **намештај је чист и ведар**; простор личи готово на хотел. Лекар после прегледа потврђује да је болест врло блага и да би за неколико недеља могла проћи.

Ипак, већ ту у причу улази први спрат. Како?

Корте од медицинске сестре сазнаје шта значи сваки ниво, а затим са прозора упорно посматра најниже прозоре са спуштеним ролетнама.

Симболика VII спрата

Светлост • град • отворен видик
• књига • кретање • „скоро
здрав“ статус.

Он је још увек повезан са
светом изван болнице и може
да замишља излаз као нешто
сасвим реално.

7

6

5

4

3

2

1

VII → VI: услуга која мења статус

Како долази до тога да Корте заврши на 6. спрату?

После десетак дана **главни болничар моли Кортеа за „чисто пријатељску“ услугу:** треба ослободити његову собу да би мајка која долази са двоје деце могла бити смештена поред њих. На седмом нема друге слободне собе. Постоји само једна – на спрату ниже.

Одмах се наглашава да премештај нема медицински разлог и да ће трајати само два-три дана. Кортеу је непријатно и каже да му се тај корак чини као лош знак, али пристаје.

Зашто је овај корак пресудан?

Први пут се раздвајају медицинска чињеница и просторни статус. Корте зна да му шести „не припада“, али **физички улазак у нижи ниво већ почиње да мења начин на који га други виде – и како он види себе.**

Да ли је Корте још слободан?

Да – у овом тренутку највише. Одлуку доживљава као ситну и привремену, па **не види да управо прихвата правило да административни разлог може бити јачи од медицинске категорије.**

VI спрат — од „скоро здравог“ до „правог болесника“

Шта се мења у тумачењу његове болести на овом спрату?

Права болница, по мишљењу околине, почиње тек овде.

На VII спрату Кортеле је био „човек који има благу болест“. На VI постаје **„болесник који тврди да је благ случај“**. Разлика је мала у речима, огромна у положају моћи.

Кортеле свима објашњава да је ту само привремено.

7

6

5

4

3

2

1

VI → V: реорганизација, категорија и „грешка“

Како долази до тога да се спушта на 5. спрат?

Управа мења систем разврставања. Сваки спрат се дели на две групе, а „тежа половина“ прелази један ниво ниже. КORTE се најпре радује, али убрзо сазнаје да је управо он сврстан у тежу половину шестог и да мора на пети.

Како се он понаша у том тренутку? Пристаје ли на то?

Он бесни, говори о правима и неправди, чак прети да ће отићи кући. Лекар затим нуди низ објашњења: можда је секретар погрешно преписао податке; можда је управа намерно „заоштрила“ његову процену јер сматра лекара сувише благим. На крају КORTE више нема снаге да се расправља и пушта да га спусте.

7

6

5

4

3

2

1

V спрат — први спрат је све ближе

На петом је Корте утешен једино тиме што је, по општем мишљењу, најлакши случај у целом одељењу. Ипак, између њега и „нормалног света“ сада стоје већ два спрата. Оно што је раније било далека могућност постаје просторна близина.

Шта се дешава са његовим здрављем?

Болест је углавном стабилна, али се на нози појављује **екцем** – посебан проблем који лекар изричито одваја од главне болести.

Да ли екцем доказује да се главна болест погоршала?

Не. Лекар га представља као независан, чак баналан проблем.

7

6

5

4

3

2

1

V → IV: терапија која захтева силазак

Силазак на 4. спрат и реакција Кортеа.

За екцем су потребни „дигама“ зраци. Болница има одговарајући уређај, али само на четвртом спрату.

Корте овога пута експлодира: боље и да умре него да се опет спушта. Међутим, екцем се шири и после неколико дана он сам моли да буде пребачен.

Псеудоизбор

Опције су постављене тако да **рационалан пацијент готово мора да прихвати премештај**. Не ради се о директној наредби, већ о ситуацији у којој је „добровољна“ одлука унапред усмерена.

7

6

5

4

3

2

1

IV спрат — „изузетак“ међу тешким болесницима

Какав је његов положај на овом спрату у односу на друге болеснике?

- На четвртом Корте се заиста издваја: други пацијенти су у знатно тежем стању и не устају из кревета, док он сам одлази до сале за зрачење. Он упорно новом лекару објашњава да му је „право место“ на седмом. Лекар се не слаже: каже да великих погоршања нема, али да је говор о седмом ипак претеривање, можда би шести био најприкладнији.

Шта се дешава са здрављем?

- Те вечери температура му расте.

**Шта је важније: број спрата или
значење броја?**

Корте више не доживљава спрат као адресу, него као пресуду.

7

6

5

4

3

2

1

IV → III: „боље лечење је доле“

Какав је лекар 4. спрата и како он види спратове болнице?

Лекар четвртог спрата је љубазан, разговорљив и убедљив. Он свакодневно понавља исту идеју: што је пацијент ниже, апарати су снажнији, особље искусније, а утицај славног професора Датија непосреднији. Да је он пацијент, каже, сам би бирао неки од нижих спратова.

Премештај се сада не представља као погоршање, него као „инвестиција у оздрављење“. Ако се терапија убрза, Корте ће касније моћи да се пење. После вишедневног убеђивања Корте пристаје на трећи.

Да ли лекар лаже?

Он можда искрено верује у логику система. Управо је то страшније: механизам може функционисати и без једног „злог“ човека.

III спрат — ведрина која најављује нови пад

Каква је атмосфера на 3. спрату? Зашто?

На трећем Корте затиче **необично ведро расположење лекара и сестара**, иако су пацијенти тешки. Разлог није медицински оптимизам, него **најављени одмор**: за три дана цео спрат се затвара на петнаест дана, а особље одлази на одмор.

Пошто пацијената нема много, **два спрата ће привремено бити спојена**, трећи и други. То значи да Корте поново мора доле.

Каква је ситуација са његовим екцемом?

Његов екцем се већ готово повукао.

7

6

5

4

3

2

1

III → II: „само у пролазу“

Шта тражи да стоји написано на вратима његове собе?

Корте не може да спречи затварање одељења. Пристаје, али покушава да одбрани макар симболичку границу: тражи да на вратима његове нове собе стоји **напомена да је он пацијент трећег спрата који се на другом налази само привремено.**

Он више не може да контролише простор, па покушава да контролише реченицу која тај простор објашњава.

Зашто је натпис важнији него што изгледа?

Показује да је борба са болешћу прерасла у борбу за тумачење сопственог положаја. Он брани право да сам каже ко је.

7

6

5

4

3

2

1

II спрат — смрт је сада физички испод

Каква је атмосфера?

- Намештај је тежи, свечанији и мрачнији; атмосфера више нема ведрину горњих спратова.

Како се понаша и како се осећа КORTE?

- КORTE броји дане до повратка на трећи. Из првог спрата му се чини да чује звукове умирања.
- Са прозора више не види кровове и град; дрвеће око болнице затвара видик као зелени зид.
- Истовремено расту температура и слабост. Текст сугерише да страх и обесхрабрење учествују у погоршању, али не своди болест на чисту психосоматику.

7

6

5

4

3

2

1

II → I: формална грешка као пресуда

Како долази до 1. спрата? Шта је ту највећи парадокс?

- После само **седам дана на другом**, у собу улазе болничари са покретним креветом и налогом за премештај на први спрат.
- Формулар носи **потпис самог професора Датија**. Кортје реагује ужасом и бесом јер је требало да се врати на трећи, а не да буде спуштен међу умируће.
- Лекар одељења признаје да је у питању **очигледна грешка** и чак се извињава, али Дати је отпутовао на два дана, а његова наредба се „не сме“ прекршити.
- **Најстрашнији парадокс: сви знају да је одлука погрешна, али ниједан појединац не преузима одговорност да је заустави.**

7

6

5

4

3

2

1

I спрат — последња станица

Корте стиже међу оне за које више нема наде.

Ситуација му је толико апсурдна да на тренутке осећа готово потребу да се смеје: и најстрожи лекари би га, по тежини болести, сместили бар на шести, а он је ипак на првом – због низа „привремених“ околности и једне формалне грешке.

Да ли текст дословно каже: „Корте је умро“?

Не. Буцати завршава знаком који то снажно сугерише – ролетнама које се спуштају и затварају светлост.

7

6

5

4

3

2

1

Фабула у једној вертикали: шест разлога за шест силазака

СИЛАЗАК	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ СИСТЕМА	КОРТЕОВ ОДГОВОР
VII → VI	уступање собе мајци са двоје деце	пристаје из учтивости
VI → V	реорганизација категорија / административна забуна	протестује, па попушта од умора
V → IV	терапија екцема доступна само ниже	најпре одбија, затим сам тражи
IV → III	убеђивање да су лечење и Дати „бољи доле“	прихвата као стратегију за оздрављење
III → II	затварање одељења због одмора особља	пристаје уз натпис да је „у пролазу“
II → I	формални налог потписан „грешком“	сломљен страхом, више нема делотворног отпора

03

ОД ФАБУЛЕ КА ТУМАЧЕЊУ

Шта се заправо догађа са Кортеом? Како болница производи страх, етикете и све мањи простор за слободу?

Корте: психолошка путања

I. САМОКОНТРОЛА

Седми спрат

Оптимизам уз благи страх. Може да се шали, чита, посматра град и верује лекарском суду.

II. ОДБРАНА ИДЕНТИТЕТА

Шести–пети

Свима објашњава да је ту привремено. Све више говори о „праву“ на виши спрат.

III. ОПСЕСИЈА

Четврти–трећи

Сваки разговор враћа на болест.
Оздрављење више није циљ него опсесија;
одлуке доноси из страха.

IV. СЛОМ

Други–први

Броји дане, слуша звукове умирања, плаче, губи способност самоконтроле и више не верује ни сопственом погледу.

Језик који помера човека

„Нема медицинског разлога“

Уклања страх, али премештај ипак остаје.

„Само привремено“

Смањује значај садашње одлуке и одлаже отпор.

„Боље лечење је ниже“

Преокреће симболику пада у обећање напретка.

„Можда је грешка“

Признаје проблем без преузимања одговорности.

„Наредба се не сме прекршити“

Процедура постаје јача од очигледне неправде.

Буцатијев систем не прети гласно. Његов најјачи инструмент је еуфемизам: опасност се именује као удобност, грешка као привремена непријатност, принуда као стручан савет.

Професор Дати — одсутни центар моћи

Ко је професор Дати?

Професор Дати је творац терапијског система и највиши ауторитет болнице, али се у самој причи готово не појављује као жив лик. О њему се говори, на њега се позива, његова близина се користи као аргумент, а његов потпис на крају има снагу пресуде.

Одсутни ауторитет

Дати је истовремено:

- научник-коме-се-верује;
- симбол врховног знања;
- изговор за силазак;
- потпис који паралише туђи суд;
- лик који никада лично не преузима одговорност.

Болница као алегорија: четири могућа читања

1. ЉУДСКИ ЖИВОТ

Седми спрат као почетак живота и здравља, први као смрт. Силазак представља пролазност живота.

2. ИНСТИТУЦИЈА

Човек улази у систем ради помоћи, али временом постаје објекат категоризације, правила и туђих одлука.

3. ДРУШТВЕНА ХИЈЕРАРХИЈА

Место одређује начин на који те други виде и третирају; статус временом постаје важнији од индивидуалне стварности.

4. ПСИХА

Сваки спрат може се читати као ниво страха. Што је Корте ближи смрти у простору, то је смрт присутнија у његовој свести.

Број седам: симбол или само добра структура?

Број седам у европској култури често носи асоцијације на **целину, довршеност и затворен поредак**. У Буцатијевој причи седам нивоа заиста ствара осећај потпуног система: од „скоро здравих“ до оних за које више нема наде.

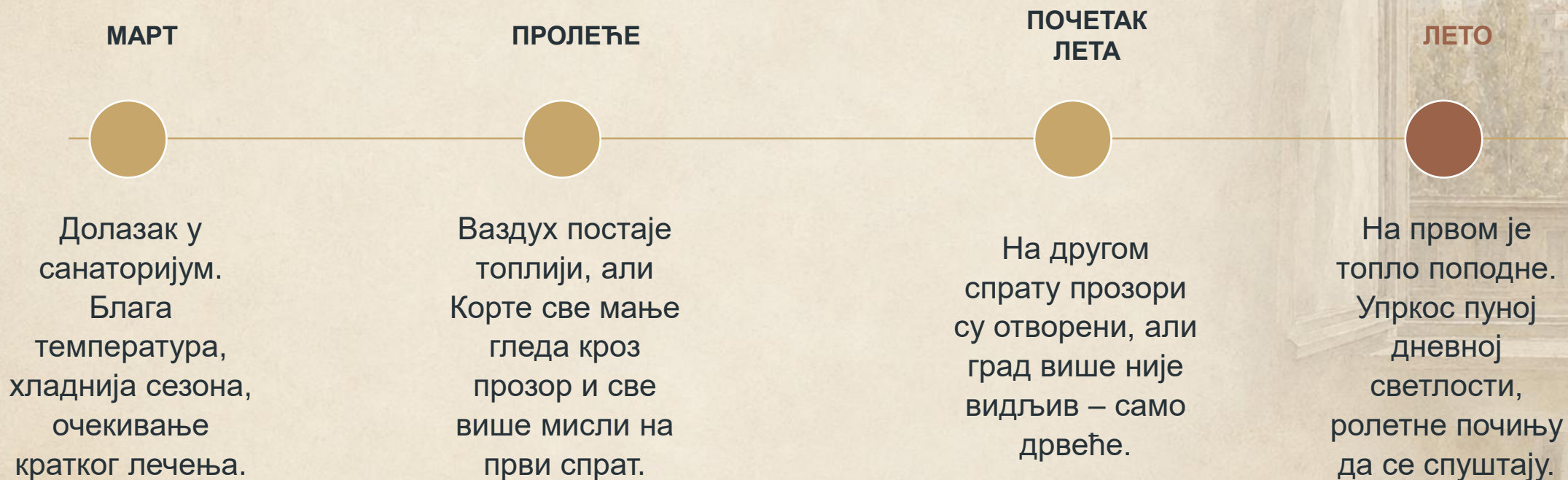
Могућа су и шира симболичка повезивања – са степенима живота, обрнутом лествицом, силаском у подземље или чак обрнутим кретањем од стварања ка нестанку.

Прозор, светлост и ролетне — један мотив, цела прича

- На седмом спрату **прозор** отвара град.
- Како се спушта, град постепено нестаје из видика. На другом спрату остаје само зид дрвећа — природа као последња граница спољашњег света. На првом чак сумња да је дрвеће стварно.
- Коначно, **ролетне се спуштају и затварају светлост**. Мотив који је на почетку најавио туђу смрт постаје знак његове.

Време: од марта до лета — живот напољу, мрак унутра

Понављање као композициони мотор

Егзистенцијална димензија: шта је страшније од саме смрти?

СВЕСТ О СМРТНОСТИ

Први спрат је стално присутан. КORTE зна да постоји чак и када је далеко од њега. Човек зна да ће умрети, али живи тако што верује да је крај „још далеко“.

ИЛУЗИЈА КОНТРОЛЕ

КORTE верује да ће разумом, правом, дијагнозом и договором задржати своје место. Сваки следећи спрат показује колико је та контрола условна.

ЖИВОТ У СТРАХУ

Како расте опсесија спратом, КORTE све мање живи оно што му је остало. Велики део трагедије није само „долазак смрти“, већ живот сведен на мерење удаљености од ње.

Буцати и Кафка: сродности

- **Појединац се суочава са институцијом** чија правила делују логично у деловима, али неразумљиво и немилосрдно у целини.
- **Врховни ауторитет је недоступан:** у Процесу суд никада не постаје јасан, а код Буцатија професор Дати остаје удаљено име и потпис.
- **Језик система је учтив, стручан и формалан.** Управо се кроз тај „нормалан“ језик спроводе одлуке које лик доживљава као апсурдне.
- **Нема једног јасног кривца.** Моћ је распршена по чиновницима, лекарима, службеницима, поступцима и документима.

Кафкијанско?

Да – у смислу искуства појединца пред неразумљивом бирократском структуром.

Која је најбоља веза са Процесом?

Оба јунака покушавају да **доказују да не припадају категорији која им је додељена – „крив“ / „тешко болестан“** – али сама борба их све дубље увлачи у систем категоризације.

Крај приче: како читати спуштање ролетни?

- **Дословни ниво:** на првом спрату спуштене ролетне означавају да је пацијент умро. Корте је тај знак већ научио на почетку приче.
- **Симболички ниво:** затвара се пролаз светлости, видика и спољашњег света.
- **Композициони ниво:** мотив са почетка враћа се на крају. Корте више не посматра туђи знак смрти, веећ свој.
- **Психолошки ниво:** у тренутку када више не може ни да се покрене из чудне обамрлости, ролетне материјализују потпуни губитак воље и контроле.
- **Приповедачки ниво:** смрт није саопштена експлицитно.

Може ли се прича читати и другачије?

БИРОКРАТСКО

Критика институције која категорију и процедуру ставља изнад појединца.

ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНО

Сваки човек се, без обзира на отпор, креће ка смрти; контролу над крајем углавном само замишља.

ПСИХОЛОШКО

Страх, опсесија и туђа процена мењају самодоживљај, а могу утицати и на тело.

ДРУШТВЕНО / ПОЛИТИЧКО

Вертикална друштвена а подела и послушност процедури могу се читати као модел ауторитарног друштва.

РЕЛИГИЈСКО / ИНФЕРНАЛНО

Силазак по нивоима подсећа на пут у подземље или пакао.

Тезе за есеј / писмени задатак

1. „Најстрашнији систем није онај који прети, него онај који објашњава.“

Аргументи: љубазни лекари, еуфемизми, „привремено“, формулар, одсуство једног зликовца.

2. „Корте губи слободу много пре него што стигне на први спрат.“

Аргументи: прихватање туђих категорија, опсесија повратком, натпис на вратима, губитак поверења у сопствени поглед.

3. „Седам спратова је прича о смрти, али још више о страху од смрти.“

Аргументи: посматрање првог спрата, избегавање прозора, бројање дана, сужавање хоризонта.

4. „Привременост је најопаснија реч у причи.“

Аргументи: сваки мали уступак делује реверзибилно; управо то омогућава неповратан низ.

НАЈСТРАШНИЈЕ НИЈЕ ШТО КОРТЕ СТИЖЕ НА ПРВИ СПРАТ.

Најстрашније је што је сваки претходни
корак изгледао довољно разумно да се
прихвати.

Где престаје добровољни пристанак, а почиње
принуда?

